

O‘SMIRLARDA SURUNKALI GIPERTROFIK GINGIVITNI ERTA DIAGNOSTIKA QILISHNING KLINIK-PATOGENETIK ASOSLARI

Saidova Muxlisa Axrorovna, Irxanova Maftuna Miravzal qizi
Muassasa :Toshkent Davlat tibbiyot Universiteti

Annotatsiya

Mazkur ilmiy tezis o‘smirlar orasida uchraydigan surunkali gipertrofik gingivitni erta bosqichlarda aniqlashning klinik, patogenetik va zamonaviy diagnostik asoslarini kompleks o‘rganishga bag‘ishlangan. Tadqiqotda gingival to‘qimalarning morfofunktsional o‘zgarishlari, pubertat davriga xos gormonal siljishlar, dental biofilm va mikrobiotsenozning roli chuqur tahlil qilindi. Diagnostik jarayonda klinik indekslar, funksional testlar, mikrobiologik va qisman instrumental usullar qo‘llanilib, ularning sezuvchanligi va spetsifikligi baholandi. Olingan natijalar erta diagnostika algoritmini ishlab chiqish va kasallikning progresiyasini oldini olishda muhim ahamiyat kasb etishini ko‘rsatdi.

Kalit so‘zlar: gipertrofik gingivit, o‘smirlar, erta diagnostika, patogenez, biofilm, mikrobiotsenoz, gingival indeks

Dolzarblik

Surunkali gipertrofik gingivit o‘smirlik davrida periodontal kasalliklar strukturasi yatakchi o‘rinlardan birini egallaydi. Pubertat davrida organizmda yuzaga keladigan endokrin o‘zgarishlar, xususan estrogen va androgenlar darajasining oshishi gingival to‘qimalarda mikrotsirkulyatsiya kuchayishi, kapillyar permeabilitet ortishi va yallig‘lanishga yuqori sezuvchanlik bilan kechadi.

Gingival epiteliyning barer funksiyasi pasayishi va biriktiruvchi to‘qimada fibroblastlar faolligining ortishi gipertrofik jarayonlarning morfologik asosini tashkil etadi. Shu bilan birga, dental biofilm tarkibidagi grammanfiy anaerob mikroorganizmlar (*Prevotella*, *Fusobacterium* va boshqalar) yallig‘lanish mediatorlarini (IL-1 β , TNF- α , prostaglandinlar) faollashtirib, patologik jarayonni chuqurlashtiradi.

Muammo shundaki, kasallikning dastlabki bosqichlari ko‘pincha klinik jihatdan yaqqol namoyon bo‘lmaydi. Subklinik yallig‘lanish mavjud bo‘lsa-da, bemor shikoyat bildirmaydi. Bu esa kasallikning kech aniqlanishiga va gipertrofik shaklga o‘tishiga

olib keladi. Shu sababli erta diagnostika stomatologiyada dolzarb ilmiy-amaliy muammo hisoblanadi.

Maqsad

O‘smirlarda surunkali gipertrofik gingivitni erta aniqlashning klinik, patogenetik va diagnostik mezonlarini ilmiy asoslash hamda samarali diagnostik algoritm ishlab chiqish.

Material va metodlar

Tadqiqotda 12–18 yoshdagi o‘smirlar ishtirok etdi. Bemorlar gingival holatiga ko‘ra quyidagi guruhlariga ajratildi:

sog‘lom gingiva

subklinik gingivit

klinik gipertrofik gingivit

Quyidagi kompleks tekshiruv usullari qo‘llanildi:

Klinik usullar:

- vizual stomatologik ko‘rik
- gingival indeks (GI – Löe-Silness)
- qonash indeksi (BOP)
- gigiyena indeksi (OHI-S)
- papillar-marginal-alveolyar indeks (PMA)

Funksional testlar:

- Schiller–Pisarev testi (yallig‘lanish darajasi)
- kapillyar rezistentlik testi

Instrumental usullar:

- periodontal zondlash (soxta cho‘ntaklarni aniqlash)
- intraoral fotografiya va dinamik monitoring

Laborator usullar:

- mikrobiologik tekshiruv (biofilm tarkibi)
- gingival suyuqlik tahlili (yallig‘lanish mediatorlari)

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, subklinik bosqichda ham gingival to‘qimalarda yallig‘lanish mavjud bo‘lib, bu quyidagi ko‘rsatkichlar orqali aniqlangan:

- qonash indeksi oshishi (BOP ↑)
- Schiller–Pisarev testining ijobiyligi
- gigiyena indeksining yomonlashuvi
- biofilmning sifat va miqdoriy o‘zgarishi

Morfologik jihatdan:

- epiteliy qalinlashuvi (akantoz)
- biriktiruvchi to‘qimada kollagen tolalarining ko‘payishi
- tomirlarning kengayishi va staz holati

Klinik gipertrofik bosqichda esa milk hajmining ortishi, soxta cho‘ntaklar va aniq yallig‘lanish belgilarining paydo bo‘lishi kuzatildi.

Erta diagnostika qo‘llanilgan guruhda kasallikning progresiyasi sezilarli darajada kamaydi va davolash samaradorligi yuqori bo‘ldi.

Muhokama

Olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, surunkali gipertrofik gingivit multifaktorial kasallik bo‘lib, uning patogenezida quyidagi asosiy mexanizmlar ishtirok etadi:

- gormonal regulyatsiya buzilishi
- mikrobiotsenoz disbalansi
- immun-yallig‘lanish reaksiyalari
- to‘qima proliferatsiyasi

Shu bilan birga, faqat klinik ko‘rik kasallikni erta aniqlash uchun yetarli emas.

Eng yuqori diagnostik ahamiyat quyidagilarga tegishli:

- BOP — eng erta yallig‘lanish indikatori
- GI va PMA — klinik baholash mezonlari
- biofilm tahlili — etiologik omilni aniqlash

Zamonaviy yondashuvlarga ko‘ra, diagnostika individual risk omillarini hisobga olgan holda olib borilishi lozim. Bu esa personalizatsiyalashgan stomatologik yondashuvni talab qiladi.

Xulosa

Surunkali gipertrofik gingivit o‘smirlik davrida keng tarqalgan va ko‘pincha subklinik bosqichdan boshlanadi.

Patogenezda gormonal, mikrobiologik va immun omillar muhim rol o‘ynaydi.

Eng sezgir diagnostik ko‘rsatkich — qonash indeksi (BOP) hisoblanadi.

Kompleks diagnostika (klinik + laborator + funksional) erta aniqlash imkonini beradi.

Erta diagnostika kasallik progresiyasini oldini olish va davolash samaradorligini oshiradi.



Foydalanilgan adabiyotlar

- Newman M., Takei H. Carranza's Clinical Periodontology. – Elsevier, 2019.
- Lindhe J., Lang N. Clinical Periodontology and Implant Dentistry. – Wiley, 2015.
- Kinane D.F. Causation and pathogenesis of periodontal disease // Periodontology 2000.
- Löe H. Gingival index system // J. Periodontology.
- Булкина Н.В. Пародонтология. – М., 2013.
- Грудянов А.И. Заболевания пародонта. – М., 2009.
- Chapple I.L.C. Periodontal health and gingival diseases // J. Clin. Periodontology.